

Olga WASIUTA

Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie

„*RUSSKI MIR*” JAKO NARZĘDZIE IMPERIALNEJ POLITYKI KREMLA

Abstrakt:

Agresja Rosji wobec Ukrainy stanowi przykład nowego podejścia do rozstrzygania konfliktów, w którym priorytetowe znaczenie ma psychologiczna „obróbka” przeciwnika. Czynnikowi temu poświęca się na Kremlu najwięcej uwagi, gdyż właściwie zaplanowana kampania psychologicznego nacisku na miejscową ludność ogranicza potrzebę użycia sił zbrojnych do kilku jednostek wojskowych i ew. aktów sabotażu. Efektem tego typu działań może być opanowanie i aneksja terytoriów sąsiedniego państwa, co oznacza także korzystną dla agresora zmianę układu sił w regionie. Oddziaływanie psychologiczne Kremla nie ograniczało się dotychczas jedynie do wpływania na stan świadomości obywateli Ukrainy. Odrębne działania prowadzono w stosunku do własnego społeczeństwa oraz do międzynarodowej opinii publicznej. Atak na ukraińską mentalność, tradycyjne wartości, język, system edukacji, historyczną pamięć narodu, cerkiew narodową miał na celu zniszczenie tożsamości narodu ukraińskiego, spójności społeczeństwa i państwa. Rosja przeprowadziła na Ukrainie operację specjalną w celu przekształcenia jej w zdestabilizowaną i bezsilną część rosyjskiego miru. W artykule przedstawiono ideologiczne podstawy tej koncepcji politycznej, jej funkcjonowanie na poziomie instytucjonalnym, ze szczególnym uwzględnieniem skutków, jakich doświadczyła z jej powodu Ukraina.

Słowa kluczowe: Rosja, *russki mir*, technologia polityczna, Ukraina.

Ideologia *russkiego miru*

Pod koniec 2006 roku podczas spotkania W. Putina z inteligencją Petersburga w przededniu Roku Języka Rosyjskiego padły z jego ust następujące słowa: *Russki mir może i powinien zjednoczyć wszystkich, którzy cenią rosyjskie słowo i kulturę rosyjską, gdzie by oni nie mieszkali, w Rosji lub za jej granicami... Jak najczęściej używajcie tej frazy – russki mir* („Русский мир” и социальные реалии, s. 69). Ale do powszechnego użyciu w narracji prowadzonej przez polityków rosyjskich termin *russki mir* wszedł od końca 2013 roku, kiedy coraz więcej faktów świadczyło o możliwości wyjścia Ukrainy ze strefy wpływów Rosji. W marcu

**Wasiuta, O., „Russki mir” jako narzędzie Imperialnej polityki Kremla,
Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 67-87.**

2014 roku D. Pieskow, komentując wydarzenia na Krymie, nazwał Prezydenta Rosji W.Putina gwarantem bezpieczeństwa *russkiego miru*¹. Wyrażenie to, pomimo rozpowszechnienia w dyskusjach politycznych, dla większości obywateli pozostaje mało zrozumiałym. Jest to bowiem znacznie więcej niż promocja języka i kultury rosyjskiej. Przede wszystkim mamy do czynienia z elastyczną i przemyślaną technologią rozpowszechniania wpływu konkretnej grupy, która identyfikuje swój interes i wizję świata z interesem Federacji Rosyjskiej. *Russki mir* jest systemowym, agresywnym propagowaniem rosyjskich idei imperialistycznych na poziomie symboli politycznych, języka i kultury. To jest forma nieograniczonego wpływania na świadomość i zachowania ludzi, celowego zniekształcania historii.

Analizując problem powstania *russkiego miru* rosyjska politolog O. Batanowa podkreśliła, że obejmuje on dwa podstawowe elementy - Rosję i rosyjskojęzycznych obywateli innych państw. *Russki mir* jest globalnym fenomenem cywilizacyjnym, który jednoczy ludzi czujących się Rosjanami bez względu na miejsce zamieszkania, będących nosicielami rosyjskiej kultury i języka rosyjskiego, duchowo związanymi z Rosją (Батанова 2009). Wynika z tego, że jest on polisemantyczny, wielonarodowy i wieloreligijny. Wśród cech, świadczących o tożsamości rosyjskiego genotypu, należy wymienić w szczególności eschatologiczny maksymalizm, paschalność, kosmizm, apofatyzm, zorientowanie na totalność, wspólnotowość i antyindywidualizm, ontologizm, maksymalizm, binaryzm i paradoksalnie towarzyszącą mu tendencję do finalnego pogodzenia przeciwieństw, historiozofizm, finalizm, antropocentryzm, ahistoryzm, panmoralizm, mesjanizm i misjonizm, poszukiwanie jedności, pragnienie pozostawania bądź znalezienia się w centrum świata (Broda 1995, s. 12-27).

Można wydzielić dwa źródła formowania idei *russkiego miru*: ideologiczno-naukowe i cerkiewne. Niektórzy uważają, że *russki mir* jest społeczną grupą, interesy której wyraża władza FR przy realizacji strategii rozwoju w polityce zewnętrznej i wewnętrznej. Koncepcja ta jest rozwijana i propagowana w środowisku naukowym. Na jej temat już zostało opublikowanych kilka monografii, obroniono kilka prac doktorskich (Даренский 2008; Иванов 2007; „Русский мир” и социальные реалии 2008; Селезнева 2013; Соина & Сабирова 2015; Фатющенко 2008; Интернет и идеологические движения... 2016; Филатов 2015; Троицкий 2009; Русский мир в отечественной литературе...2011; Кривоусков 2016; Бызов 2010). Jeden z rosyjskich politycznych technologów P.G.Szczedrowickij uważa, że *russki mir* jest siecią strukturą wielkich i małych wspólnot, które myślą i rozmawiają po rosyjsku (Эткинд 2013).

---

¹ Песков, Путин является гарантом безопасности русского мира,
<http://www.prezidentpress.ru/news/prezident/2519-peskov-putin-yavlyaetsya-garantom-bezopasnosti-russkogo-mira.html> [dostęp 18.03.2016]

**Wasiuta, O., „Russki mir” jako narzędzie Imperialnej polityki Kremla,
Przełęcz Geopolityczny, 21, 2017, s. 67-87.**

Rosja, która bardzo często określana była jako kraj łączący w sobie elementy europejskie i azjatyckie, dzisiaj jest raczej opisywana jako cywilizacja odrębna tak od Europy jak i od Azji. Rosyjski filozof Piotr Czaadajew jeszcze 170 lat temu pisał, że Rosja nie podobna jest ani do świata europejskiego, ani do Azji. Odrębność ta jest widoczna szczególnie w Rosji współczesnej. Można to tłumaczyć oddaleniem terytorium Carstwa Moskiewskiego od ważnych szlaków morskich i lądowych. Osamotnienie to znalazło swój wyraz w aspiracjach mesjanistycznych i misji niesienia „kultury” do narodów Europy jak i Azji, co bezpośrednio wiąże się z tendencjami imperialnymi. Te właśnie cechy stanowią zewnętrzną stronę idei *ruskiego miru* (Ерофеев 1999, s. 132; Газин 2011). Jego stroną wewnętrzną jest z kolei zakonserwowany od wieków specyficzny porządek społeczeństwa rosyjskiego, które przebywając na peryferiach rozwoju cywilizacji, było skazane na zacofanie we wszystkich sferach życia, czego implikacją jest skłonność do mitologizacji. Rosja mitologizowała nie tylko obraz „Zachodu” i „Rosji”, ale również mitologizuje duchowość rosyjską jako alternatywę wobec wartości Zachodu i szczególny sposób postrzegania tożsamości narodowej, wpisywanie przez słowianofilów i okcydentalistów swej odmienności w struktury binarnych opozycji (Lichina 2007, s. 22-23).

Ideologia *ruskiego miru* stanowi formę promocji idei Rosji jako ośrodka cywilizacyjnego odrębnego od cywilizacji azjatyckich oraz przeciwstawnego w wielu momentach do cywilizacji zachodniej. W tym znaczeniu *ruski mir* jest koncepcją zbieżną z eurazjatyzmem. Eurazjatyzm rozumiany jako „szczególna droga” Rosji i niezależna cywilizacja to stara rosyjska koncepcja, która pojawiła się w latach 20. XX wieku na emigracji (Bäcker 2000, s. 182; Potulski 2005, s. 27). Jej inicjatorem był etnograf i historyk Lew Gumilow. W jego koncepcji etnogenezy, którą *nota bene* wielu badaczy uważa za pseudonaukową, Moskwa nie była nigdy ujarzmiona przez Chanat, zaś panowanie mongolsko-tatarskie w Moskwie stanowiło unię Rusi i Ordy przeciwko wspólnemu wrogowi - Zachodowi. W 1994 roku filozof Yuriy Boroday, już po śmierci Gumilowa, sformułował koncepcję ruskiego² imperium, którego główną siłą napędową mieli być „ruskie” (czyli Słowianie wschodni), którzy znajdowali się za granicami Rosji. Oprócz niej do imperium powinny zostać włączone Białoruś, Ukraina wschodnia i Noworosja, Krym i rosyjskojęzyczna część Kazachstanu. Liderem współczesnego eurazjatyzmu jest obecnie Aleksander Dugin, który w 1988 roku został członkiem jednej z pierwszych organizacji rosyjskich nacjonalistów – Narodowo-Patriotycznego Frontu „Pamięć”. W 2003 roku zorganizował Międzynarodowy Ruch Eurazjatycki, w skład którego weszli znani

---

² Przymiotnik „ruski” odnosi się do Rusi, czyli całej Wschodniej Słowiańszczyzny; należy go odróżniać od częściej stosowanego przymiotnika „rosyjski”, który dotyczy Rosji jako państwa (przyp. red.).

**Wasiuta, O., „Russki mir” jako narzędzie Imperialnej polityki Kremla,
Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 67-87.**

politycy i wojskowi³. Odnowienie poczucia zasadniczego konfliktu cywilizacyjnego, jak podkreśla A. Nowak, oddzielającego Rosję od Zachodu, i wymagającego zatem od Rosji środków obrony, zabezpieczenia jej interesów geopolitycznych, stało się powszechnie gloszonym faktem w kołach intelektualnych Rosji co najmniej od 1993 roku (Nowak 2014, s. 178).

Sama idea *russkiego miru*, która jest częścią składową rosyjskiej mitologii historycznej, i na bazie której jest zbudowany cały projekt „Moskwa – Trzeci Rzym”, przez wielu badaczy jest uważana za paradoksalną i wewnętrznie sprzeczną (*Amerykomania*, 2012, s. 141; Wiatr 1999, s. 35). Jej elementy religijne i ideologiczne w całości zostały zapożyczone z Bizancjum, podczas gdy aspekty historyczno-kulturowe zostały skradzione z Rusi Kijowskiej, czyli z kultury ukraińskiej. Właśnie przeciwko Ukrainie jest skierowana doktryna *russkiego miru*, która przekonuje o braku historycznych i kulturowych podstaw państwa ukraińskiego, o niemożliwości rozwoju Ukrainy bez wsparcia Wielkiej Rosji, jej kultury i duchowości. Rozpowszechnianie takich idei odbywało się poprzez podręczniki historii, w których stwierdzano znaczącą rolę „starszego brata” w historii Ukraińców. Kreml już skradł Ukraińcom ich historię, a teraz próbuje różnymi sposobami zniszczyć i zniekształcić ich pamięć narodową, tradycję i zwyczaje (które znacząco różnią się od rosyjskich o czym dokładnie jeszcze w połowie XVII wieku napisał markiz Guillaume le Vasseur de Beauplan⁴), a także duchowość i język, które są składnikami tożsamości narodu i racją istnienia państwa (де Боплан 1990).

---

³ В. Абаринов, Г. Сидорова, „Русский мир”, бессмысленный и беспощадный. Идеология „крестового” российского похода, <http://www.svoboda.org/content/article/26855650.html#page=1> [dostęp 12.03.2016]

⁴ Markiz Guillaume le Vasseur de Beauplan (ur. ok. 1600, zm. w 1675) – francuski inżynier wojskowy, pisarz i kartograf. Jeden z pierwszych twórców szczegółowych map południowo-wschodnich ziem Rzeczypospolitej. Do Polski przybył w 1630 roku, za panowania Zygmunta III Wazy. Dwa lata po wstąpieniu do polskiej armii kierował pracami inżynieryjnymi na Podolu, Wołyniu i Ukrainie Naddnieprzańskej, gdzie obwarowywał twierdze Kudak, Konięcpol Nowy i Krzemieńczuk oraz poprawiał umocnienia zamków w Barze i Brodach. Poza działalnością ściśle związaną z wojskowością, zajmował się również innymi zadaniami związanymi z logistyką, a więc zakładał wsie, budował mosty oraz szlaki komunikacyjne. Po podpisaniu pokoju w Polanowie, wytyczał granice polsko-moskiewskie. Kultura i życie Rusinów zafascynowały go do tego stopnia, że postanowił spisać wszystko, co zobaczył w Ukrainie i wydać w postaci książki. W roku 1651 we Francji wydane zostało jego dzieło pod imponująco długim tytułem „Description de l’Ukraine, qui sont plusieurs provinces du Royaume de Pologne, Contenuës depuis les confins de la Moscovie, jusques aux limites de la Transilvanie. Ensemble leurs moeurs, façons de vivres et de faire la Guerre. Par le Sieur de Beauplan” (Opisanie Ukrainy, którą tworzą liczne prowincje Królestwa Polskiego leżące pomiędzy granicami Moskowii i Transylwanii. Wraz z wiadomościami o zwyczajach, sposobie życia i prowadzenia wojny jej mieszkańców. Przez Jaśnie Wielmożnego Pana de Beauplan), w którym poza szczegółowym opisem życia Kozaków znajdują się również liczne mapy i rysunki autorstwa samego Beauplana.

Rola cerkwi prawosławnej

Podstawą religijną projektu *russki mir* jest prawosławie, to znaczy ta jego część, która jest podporządkowana Patriarchatowi Moskiewskiemu. Często wyrażenie *russki mir* używane jest jako synonim Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej (RCP). Bardzo często w wystąpieniach hierarchów RCP pojęcie *russki mir* przechodzi w „świat wschodniosłowiański” albo „Świętą Ruś”, do której włącza się Rosję, Ukrainę, Białoruś, a także Kazachstan i Mołdawię⁵. Moskiewski patriarcha Cyryl określił zasięg koncepcji „ruskiego miru”, nazywając dziedzicami Świętej Rusi wyżej wymienione państwa. Cyryl jeszcze jako metropolita rosyjski na wiecu w Kijowie w 2008 r. przekonywał, że Rosja, Ukraina i Białoruś to jedna Święta Ruś. Dzisiaj tę wspólnotę przedstawia jako antidotum na wszystkie wyzwania współczesnego świata. Ma być ona skuteczną odpowiedzią na procesy globalizacyjne oraz na ekspansję zdegenerowanej zachodniej kultury. Patriarcha Cyryl nie jeden raz podkreślał także, że nazwa „Rosyjski Kościół Prawosławny” nie odnosi się tylko do kategorii etnicznych, ale jest warunkowana szerszą koncepcją duchowości ukształtowanej w ciągu wieków przez rosyjskie prawosławie. W tym kontekście zdarzało mu się krytykować rosyjskie media, informujące o konfliktach na granicy rosyjsko-białoruskiej i rosyjsko-ukraińskiej. Potępiał w ten sposób wszelkie przejawy dzielenia politycznymi granicami przestrzeni stanowiącej duchową całość⁶.

W 2009 roku w wystąpieniu na otwarciu III Zjazdu *Russkiego miru* patriarcha Cyryl przyrównał *russki mir* do takich polityczno-cywilizacyjnych projektów jak UE lub Wspólnota Brytyjska. Te modele integracji uważa on za najlepsze także dla przyszłego rozwoju projektu *russki mir*⁷. Według patriarchy, ani Ukraińcy ani Białorusini nie mają kulturowych i historycznych podstaw dla ich narodowych tożsamości, dlatego muszą odwołać się do wartości *russkiego miru*. „*Dzisiaj nie jest łatwo chronić te wartości. Ale trzeba rozumieć, że bez nich nie będzie istniał ani naród rosyjski, ani ukraiński, ani białoruski, a wszystko będzie wymieszane w*

---

⁵ Trzeba zaznaczyć, że we wszystkich wyżej wspomnianych państwach jeszcze do niedawna była wykorzystywana cyrylica. W 1989 roku podczas pierestrojki rząd mołdawski ostatecznie uznał rumuński językiem narodowym Mołdawii i przyjął alfabet łaciński. Był to jednoznaczny dowód na identyfikowanie się społeczeństwa z tożsamością rumuńską, którą uznano za wspólną dla obu krajów – Mołdawii i Rumunii (Sikora-Gaca 2013, s.35); Prezydent Kazachstanu Nursultan Nazarbajew pod koniec 2012 roku polecił swojej administracji przygotowania, które mają umożliwić zmianę transkrypcji na łacińską do 2025 r. Prezydent chce w ten sposób przyczynić się do rozwoju języka oraz zmienić go w język nowoczesnej komunikacji szczególnie w Internecie. W chwili obecnej w Kazachstanie używana jest cyrylica wprowadzona w 1940 r., która zastąpiła używany od 1927 r. Jednolity Alfabet Turecki. Rząd Kazachstanu traktuje zmianę sposobu transkrypcji języka jako jeden z aspektów wielkiego programu modernizacji Kazachstanu (www.turkishweekly.net)

⁶ A. Grajewski, *Russkij Mir*, <http://gosc.pl/doc/1849334> [dostęp 21.10.2016]

⁷ Выступление Святейшего Патриарха Кирилла на торжественном открытии III Ассамблеи Русского мира, <http://www.patriarchia.ru/db/print/928446.html> [dostęp 11.03.2016]

**Wasiuta, O., „Russki mir” jako narzędzie Imperialnej polityki Kremla,
Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 67-87.**

*jakimś kotle cywilizacji*⁸. W tym samym czasie protojerej rosyjskiej cerkwi prawosławnej W. Czaplin (były szef wydziału ds. kontaktów ze społeczeństwem Patriarchatu Moskwy i Wszechrusi) w wywiadzie dla radiostacji „Echo Moskwy” (16.08.2016) podkreślił, że „zabijać ludzi można i trzeba”. Masowe zabójstwa są „wprost sankcjonowane przez Boga”. Później sprecyzował, że „wola narodu i Boga powinna być zbieżna z wolą władz, a obecny prezydent Władimir Putin słucha głosu ludu”. Duchowny wyraził także przekonanie, że „humanizm jest światopoglądem antychrześcijańskim i satanistycznym”. „Nawet Bóg, kiedy czytamy Stary Testament i Apokalipsę, czyli Nowy Testament, bezpośrednio sankcjonował i sankcjonuje w przyszłości niszczenie dużej liczby ludzi, by pouczyć pozostałych. Dla pouczenia społeczeństw czasem trzeba zniszczyć pewną liczbę tych, którzy są godni niszczenia” – dowodził kapłan⁹.

Idea *ruskiego miru* dostarczająca ideologicznego uzasadnienia imperialnej polityki „zbierania ziem”, propagowana jest usilnie przez wielu przedstawicieli Moskiewskiego patriarchatu. Rosyjska cerkiew prawosławna od wielu wieków istnieje jako państwowa struktura, która była i nadal stanowi podporę imperium. Po drugie, jak żadna inna instytucja państwowa ma ona wpływ na duszę i rozum obywateli, kontrolując wiernych w Rosji, Ukrainie, Białorusi i innych państwach zamieszkałych przez ludność rosyjskojęzyczną i prawosławną.

Russki mir a ekspansjonizm

Problematyka *ruskiego miru* nie ogranicza się do kwestii kulturowego wsparcia rosyjskojęzycznej diaspory, a jest w rzeczywistości przykrywką dla zagranicznej, gospodarczej i militarnej ekspansji. Pierwszym krokiem do legitymizacji bezpośredniej ingerencji politycznej w wewnętrzne sprawy innego kraju stają roszczenia dotyczące kwestii humanitarnych. Na pierwszym miejscu pojawiają się wymagania „ochrony” języka rosyjskiego, „zaspokojenie potrzeb kulturalnych” ludności rosyjskojęzycznej. Następnie, pod wpływem propagandy wartości *ruskiego miru*, aktywizują się ruchy separatystyczne. Kolejnym krokiem jest bezpośrednia interwencja wojskowa, jak to miało miejsce na Krymie i w Donbasie. Za sprawą tejże propagandy Rosjanie są przekonani, że wszędzie są wrogowie, ale Rosja jest silna a Ukraina musi jej służyć (Ерофеев 1999, s. 140). Retoryka wrogiego otoczenia tworzy kolektywną ksenofobię. A kult władzy, który zawsze był w Rosji uznawany, doprowadził do powszechnej pokory i posłuszeństwa. Zmiany życia na lepsze można było osiągnąć tylko drogą ekstensywną, przez aneksję nowych ziem.

Rosja chce umocnić swoją pozycję lidera na terytorium postsowieckim. To nie przypadek, że szczególną uwagę zwraca na formowanie obrazu Rosji w kontekście definiowania i wdrażania strategii polityki zagranicznej. Idee

---

⁸ Н. Карпіцький, Люмпен-православний «руський мир», <http://fakeoff.org/lyumpen-pravoslavniy-ruskii-mir> [dostęp 18.03.2016]

⁹ „Убивать людей можно и нужно”, - протоиерей РПЦ Чаплин о массовых убийствах. https://m.censor.net.ua/video_news/401956/ubivat_lyudeyi_mojno_i_nujno_protoiereyi_rpts_chaplin_o_massovyh_ubiyistvah_video [dostęp 19.10.2016]

dotyczące specjalnej misji cywilizacyjnej Rosji stanowią podstawę w publicznych wypowiedziach czołowych urzędników i wielu oficjalnych dokumentach strategicznego znaczenia. Według rosyjskiego prezydenta, „Rosja jest postrzegana z szacunkiem i szanowana tylko wtedy, gdy jest silna i mocno stoi na nogach. Rosja praktycznie zawsze wykorzystywała uprawnienia do przeprowadzenia niezależnej polityki zagranicznej. Tak będzie i nadal. Co więcej, jestem przekonany, że bezpieczeństwo na świecie można osiągnąć tylko razem z Rosją”¹⁰. Te komunikaty W. Putina dobitnie wykazują ambicję Rosji do sprawowania roli „lidera” stosunków międzynarodowych, gwaranta pokoju i stabilności na świecie.

Rosja przyzwyczajona jest do formatu imperium, więc ekspansjonizm jest immanentnym składnikiem polityki rosyjskiej. Wykorzystywany był on przez wieki, wykorzystuje się go i dziś, tylko zmieniły się narzędzia jego realizacji. Ze względu na tendencje wzmocnienia dialogu jako głównego sposobu rozstrzygnięcia wszelkich konfliktów, i jednocześnie potępienie różnych przejawów agresji i przemocy, stosowanie bezpośredniej „grubej siły” jest problematyczne, ponieważ jest w stanie negatywnie wpłynąć na obraz państwa w oczach międzynarodowej opinii publicznej. Globalny system bezpieczeństwa sprawia, że nawet największe mocarstwa dzisiaj wprowadzają nowe mechanizmy realizacji własnych interesów geopolitycznych. Trafnie wyraził to zajmujący się strategią polityczną Olexander Blank: „Pojęcie ruskiego miru traktuję jako koncepcję geopolitycznej ekspansji Rosji na obszarze WNP. Dzisiejsze imperia buduje się nie za pomocą broni, a przez narzucanie znaczeń”¹¹. Dotyczy to zwłaszcza tak zwanej „miękkiej siły” (*soft power*). Rosja jest bardzo aktywna w tej dziedzinie, zwracając uwagę na ważną rolę dyplomacji kulturalnej. Jedną z odmian rosyjskiej dyplomacji kulturalnej jest właśnie idea *russkiego miru*. Pomysł ten na przestrzeni ostatnich dwudziestu lat ewoluował od poetyckiej metafory do koncepcji ideologicznej i narzędzia oddziaływania politycznego (politycznej technologii).

Technologia polityczna

Jednym z najtrudniejszych procesów, który dziś odbywa się na terytorium Rosji, jest kształtowanie narodowej tożsamości i upowszechnienie idei narodu „ruskiego” w *de facto* wielonarodowym społeczeństwie. Służą temu liczne metody i koncepcje „ruskiej” nacji (w odróżnieniu od rosyjskiej), ukazywanie w szczególny sposób jej roli w historii świata, w tym także idea *russkiego miru*. Polityczni technologowie osiągają oczekiwane efekty oddziałując na

---

¹⁰ В. Путин, Россия и меняющийся мир, <http://www.rg.ru/2012/02/27/putin-politika.html> [dostęp 12.03.2016]

¹¹ С. Градировский, Русский Мирь (3). С. Градировский о РусМире – на берегу Руського (т.е. Черного) моря: Русские – это искусственно сконструированная идентичность под сверхзадачу Госстроя, <http://blogs.pravda.com.ua/authors/okara/4c48444962e33/>; Русские – это искусственно сконструированная идентичность под сверхзадачу Госстроя, http://www.archipelag.ru/ru_mir/history/new_idea/russkie/ [dostęp 12.03.2016]

świadomość obywateli za pomocą zmitologizowanych idei i zsakralizowanych dogmatów¹², które przedstawione są w najprostszej formie:

- 1) najwyższym celem prawosławnego żołnierza jest oddanie życia za cara;
- 2) jeden naród, jeden język, jedna wiara;
- 3) prawosławny znaczy „ruski” a „ruski” znaczy prawosławny;
- 4) prawosławie albo śmierć;
- 5) Rosja jest ponad wszystko;
- 6) Rosja jest dla „ruskich” (Севастьянов 2006; Дымарский, Рыжков 2016).

Ideolodzy *russkiego miru* wykorzystując tego typu hasła, mity historyczne i manipulacje, tworzą poczucie wyższości „ruskich” nad innymi narodami, łącząc to ze świadomością ciągłego zagrożenia. Jako źródła tego zagrożenia przedstawia się imigrację muzułmanów („Złota Orda XXI wieku, która zjada wszystko na swojej drodze jako szarańcza”, Челноков, Поставнин, Полторанин 2016), a także „zdegenerowaną” cywilizację zachodnią. Jak podkreśla Oleg Czesławskij, w celu wzmocnienia narodowej tożsamości i dumy, dokonuje się na użytek społeczeństwa specjalnej interpretacji historii, w której pojawiają się nie tylko realne wydarzenia, które miały miejsce, ale również takie, których jedynym celem jest zamienić wrodzony rosyjski kompleks narodowej niższości w poczucie godności opartej na idei *russkiego miru*. Ta godność ma jednak przejawiać się nie tylko gotowością do obrony ojczyzny przed faktycznym lub wyimaginowanym wrogiem, ale także m.in. bezwarunkowym posłuszeństwem wobec władz na Kremlu. Sformułowanie to przywołuje na myśl powszechnie potępianą ideologię faszystów. Czy istotnie polityka obecnych władz rosyjskich może mieć cokolwiek wspólnego z faszyzmem? Pozytywnie na to pytanie wydaje się odpowiadać rosyjsko-amerykański historyk Yuriy Felsztinśkij. Uważa on, że prezydent Putin wymyślił *russki mir* właśnie dlatego, że nie jest w obecnych warunkach możliwe, aby otwarcie propagować faszyzm. Za pomocą haseł *russkiego miru*, „ruskiego genu” i swoiście pojmowanego patriotyzmu rosyjska władza stara się narzucić społeczeństwu rosyjskiemu nic innego jak ideologię faszystowską, w miejsce odrzuconej marksistowsko-leninowskiej¹³.

Funkcjonowanie

Russki mir wykorzystuje do realizacji swoich celów różnorodne instrumenty: od tworzenia ośrodków wpływów w sąsiednich państwach, przez

---

¹² O. Чеславский, Фальсификация истории России как проявление комплекса национальной неполноценности, <http://obozrevatel.com/blogs/06283-falsifikatsiya-istorii-rossii-kak-proyavlenie-kompleksa-natsionalnoj-nepolnotsennosti/part2.htm> [dostęp 30.05.2016]

¹³ Ю. Фельштинский, Термин „русский мир” – это жалкая потуга Путина насадить фашизм, заменив его другим словом, <http://gordonua.com/news/worldnews/felshtinskiy-termin-russkiy-mir-eto-zhalkaya-potuga-putina-nasadit-fashizm-zameniv-ego-drugim-slovom-120973.html> [dostęp 28.05.2016]

**Wasiuta, O., „Russki mir” jako narzędzie Imperialnej polityki Kremla,
Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 67-87.**

próby ograniczania ich suwerenności i kontrolowania ich gospodarczych, politycznych, informacyjnych, religijnych struktur, do wpływania na ich politykę historyczną, rzeczywistość kulturową i językową. Jest to tzw. miękka siła (*soft power*), która w razie efektywnego zastosowania może doprowadzić do stopniowej likwidacji niezależności państw. Kreml wykorzystuje dla osiągnięcia swoich zadań politycznych swój potencjał energetyczny, kupuje strategiczne obiekty wybranego państwa, przejmuje w swoje ręce najważniejsze polityczne struktury państw stanowiących elementy *russkiego miru*. Oprócz tego odbywa się szeroka propaganda korzyści wynikających ze współpracy z Rosją. Nie zawsze oficjalne organy *russkiego miru* stwarzają stan permanentnej niestabilności wewnątrz państw, wzywając do walki z „*inorodcami*” (czyli ludźmi innych narodowości) na bazie religijnej i etnicznej, lub pod pretekstem zwalczania terroryzmu (Челноков, Поставнин, Полторанин 2016; Газин 2011).

Praktycznym przykładem realizacji idei *russkiego miru* była decyzja Świętego Synodu cerkwi prawosławnej, który pod koniec grudnia 2013 roku wyznaczył biskupa Pawła (Georgija Ponomariewa)¹⁴, dotychczasowego metropolitę Riazania¹⁵, na urząd metropolity mińskiego i słuckiego. Został on także patriarszym egzarchą białoruskim, a więc zwierzchnikiem prawosławia na Białorusi¹⁶. Od ponad dwudziestu lat na czele białoruskiej cerkwi stoją Rosjanie. Dotychczasowy metropolita Filaret, który prawie 24 lata kierował prawosławną cerkwią na Białorusi, podał się do dymisji. W związku z tym, że białoruska cerkiew jest kanonicznie zależna od Rosyjskiej cerkwi prawosławnej i ma status egzarchatu, Moskwa przyjęła dymisję i skierowała do Mińska nowego człowieka. Decyzji nie konsultowano z białoruskimi władzami i była ona zaskoczeniem nawet dla miejscowych kręgów kościelnych. Mimo, że wielu białoruskich duchownych spodziewało się, że nowym metropolitą zostanie Białorusin, patriarcha Cyryl zdecydował inaczej i po raz kolejny podkreślił

---

¹⁴ Metropolita Paweł, imię świeckie Georgij Wasiljewicz Ponomariow (ur. 19 lutego 1952 w Karagandzie, Kazachstan) w rodzinie robotniczej. Po ukończeniu szkoły średniej i odbyciu służby wojskowej pracował jako mechanik samochodowy, ślusarz i kierowca. W 1976 ukończył seminarium duchowne w Moskwie i rozpoczął pracę w Wydziale Zewnętrznych Stosunków Kościelnych Patriarchatu Moskiewskiego. W 1980 uzyskał dyplom kandydata teologii na Moskiewskiej Akademii Duchownej. Przez wiele lat pracował w misjach rosyjskiego prawosławia w Jerozolimie, Stanach Zjednoczonych, Kanadzie oraz w Austrii. We wrześniu 1981 został włączony do składu rosyjskiej misji prawosławnej w Jerozolimie. Po roku został zastępcą jej przełożonego. W 1983 podniesiony do godności igumena. Od 1986 do 1988 kierował misją, już jako archimandryta (R.Szoszyn, Prezent z Moskwy dla białoruskich wiernych, <http://www.rp.pl/artykul/1076879-Prezent-z-Moskwy-dla-bialoruskich-wiernych.html>; Paweł (Ponomariow), egzarcha Białorusi, http://www.wiadomosci24.katowice.pl/d/PawC5%82_%28Ponomariow%29 [dostęp 18.04.2016]

¹⁵ Журналы заседания Священного Синода от 5-6 октября 2011 года, <http://www.patriarchia.ru/db/text/1639858.html> [dostęp 18.04.2016]

¹⁶ Журналы заседания Священного Синода от 25-26 декабря 2013 год, <http://www.patriarchia.ru/db/text/3478892.html> [dostęp 18.04.2016]

**Wasiuta, O., „Russki mir” jako narzędzie Imperialnej polityki Kremla,
Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 67-87.**

zależność Białoruskiej cerkwi prawosławnej od Moskwy¹⁷. Nikt spośród 13 biskupów białoruskiej cerkwi nie znalazł uznania czy raczej zaufania w oczach synodu Rosyjskiej cerkwi prawosławnej. Wybór nowego metropolity stał się z pewnością ciosem dla odradzającego się na Białorusi prawosławia narodowego, opartego na języku białoruskim¹⁸.

Wielu białoruskich ekspertów twierdzi, że powołanie etnicznego Rosjanina na stanowisko białoruskiego metropolity jest niczym innym, jak przejawem ekspansji imperialnej. Moskwa nie chciała ryzykować stawiając na czele Białoruskiej prawosławnej cerkwi Białorusina, ponieważ nie byłaby to osoba w pełni lojalna. Moskiewski patriarchat ma przykre doświadczenia z Ukrainy, gdzie prawosławna cerkiew opowiedziała się po stronie pomarańczowej rewolucji. Nominacja nowego metropolity podkreśliła zależność białoruskiego prawosławia od Patriarchatu moskiewskiego, wpisując się w ideę *ruskiego miru*, tak intensywnie promowaną przez patriarchę Cyryla.

Ważną częścią ideologicznej koncepcji *ruskiego miru* jest również traktowanie pojęcia „rodak” (*соотечественник*). W Ustawie FR „O rodakach” podkreśla się, że zagraniczny rosyjski rodak jest to osoba znająca język rosyjski, identyfikuje siebie z Rosją i jest lojalnym w stosunku do niej, odczuwa duchowo-kulturowe powiązania z przodkami, i podtrzymuje kontakty z Federacją Rosyjską¹⁹. Rosyjskie towarzystwa kulturalno-oświatowe i fundacje są głównymi narzędziami upowszechniania ideologii *ruskiego miru*. Oprócz zadań kulturalno-oświatowych realizują one zadania polityczne, takie jak wspieranie instytucji rosyjskich, zwiększanie ich wpływu na politykę państwową państw, w których funkcjonują, wykorzystanie rosyjskojęzycznych mniejszości w celu lobbingowania interesów Kremla. Takie zadania niejednokrotnie stoją w sprzeczności z zachowaniem bezpieczeństwa narodowego państw.

W celu zabezpieczenia stałej kontroli nad działalnością instytucji *ruskiego miru* w czerwcu 2007 roku dekretem prezydenta FR została powołana specjalna instytucja państwowa – Fundacja „Russki Mir”, która jest najbardziej widocznym narzędziem wsparcia organizacji prorosyjskich na świecie²⁰. Oficjalnie ma na celu szerzenie kultury rosyjskiej, promowanie i nauki języka

---

¹⁷ R.Szoszyn, Prezent z Moskwy dla białoruskich wiernych, <http://www.rp.pl/artykul/1076879-Prezent-z-Moskwy-dla-bialoruskich-wiernych.html> [dostęp 18.04.2016]

¹⁸ T.Sulima, Nowy zwierzchnik prawosławnych Białorusinów, <http://areopag21.pl/post/3710> [dostęp 18.04.2016]

¹⁹ О государственной политике Российской Федерации в отношении соотечественников за рубежом, Федеральный Закон Российской Федерации. Nr 99-ФЗ от 24.05.1999. Статья 1. Понятие соотечественника; Вступил в силу новый Закон РФ о соотечественниках, http://www.km.ru/news/vstupil_v_silu_novyy_zakon_rf_o [dostęp 18.04.2016]

²⁰ Указ Президента Российской Федерации о создании фонда «Русский мир», Москва, Кремль 21 июня 2007 года Nr 796, <http://russkiymir.ru/fund/the-decree-of-the-president-of-the-russian-federation-on-creation-of-fund-russian-world.php> [dostęp 18.04.2016]

**Wasiuta, O., „Russki mir” jako narzędzie Imperialnej polityki Kremla,
Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 67-87.**

rosyjskiego w kraju i rozpowszechnianie go w świecie, a także wspieranie polityki Kremla i wzmocnienie więzi z rodakami. Skala finansowania tej struktury pozwala nie tylko utrzymywać, ale tworzyć i rozwijać znaczną ilość różnych organizacji. „Russki Mir” rozreklamowała wśród wiernych we wszystkich państwach rosyjska cerkiew prawosławna²¹.

Głównymi obszarami działalności Fundacji jest tworzenie i koordynacja działań ośrodków rosyjskich za granicą i finansowanie różnorodnych projektów za pomocą systemu grantów we współpracy z patriarchatem moskiewskim. W radzie Fundacji zasiada m.in. minister spraw zagranicznych Rosji Siergiej Ławrow, a jej prezesem jest Wiaczesław Nikonow, wnuk Wiaczesława Mołotowa²². Nikonow jest posłem Dumy, byłym doradcą szefa KGB. Oficjalnie promocją *ruskiego miru* zajmuje się rządowa Komisja do Spraw Rodaków za Granicą, Międzynarodowe Stowarzyszenie Nauczycieli Języka i Literatury Rosyjskiej, Federalna Agencja do Spraw Fundacji „Russki Mir”, rosyjska cerkiew prawosławna (np. Wydział Stosunków Zewnętrznych Kościoła)²³. Na Ukrainie głównym partnerem Fundacji jest Rada Koordynacyjna organizacji rosyjskich rodaków, która obejmuje ponad 140 organizacji pozarządowych zaangażowanych w „obronie” kultury rosyjskiej. Na terytoriach suwerennych państw twórcy *ruskiego miru* wykorzystują także korporacje (Gazprom, Sberbank i Rosneft, które jeszcze niedawno stałe pojawiały się w globalnych rankingach finansowych), organizacje inspirowane aksamitną rewolucją, uciekając się także do przekupywania wpływowych osób. Korzystając z zachodniej otwartości, Gazprom przekupił całą grupę czołowych ekspertów, przedsiębiorców i polityków europejskich (np. Gerhard Schröder jako jeden z głównych lobbystów „Nord Stream”) (Muszyńska, Mańk 2015, s. 144). Firma ta zakupiła m.in. akcje bałtyckich spółek energetycznych, realizuje też budowę elektrowni atomowej na Białorusi. Fundacja „Russki Mir” uzyskuje także istotne wsparcie z Kolei Rosyjskich, cerkwi prawosławnej, firm medialnych i innych. W 2012 roku z budżetu Federacji Rosyjskiej na działalność Fundacji wydzielono około 7 mld. rubli, czyli 5 razy więcej niż w roku poprzedzającym²⁴. W okresie 2007-2010 poprzez Fundację zostało zrealizowanych 710 projektów, z czego 254 w Europie, 154 we Wspólnocie Niezależnych Państw, 35 w Ameryce, 20 na

---

²¹ Л.А. Вербицкая, Язык и культура - это код нации, http://www.orm24.ru/in-focus/1-a-verbitskaya-yazyk-i-kultura-eto-kod-natsii-/?ELEMENT_CODE=1-a-verbitskaya-yazyk-i-kultura-eto-kod-natsii-&PAGEN_2=41;

<http://www.svoboda.org/content/article/26855650.html#%C2%A0%C2%A0=+1&page=2> [dostęp 18.04.2016]

²² Никонов Вячеслав Алексеевич, Биография, <http://russkiymir.ru/fund/administration/Nikonov-Vjacheslav-Alekseevich.php> [dostęp 15.09.2016]

²³ П. Охотін, «Русский мир» як технологія ..., op. cit.

²⁴ Бюджет на соотечественников вырастет до 7 млрд рублей, <http://izvestia.ru/news/527749> ; [dostęp 15.09.2016]

**Wasiuta, O., „Russki mir” jako narzędzie Imperialnej polityki Kremla,
Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 67-87.**

Bliskim Wschodzie, tyle samo w Azji Południowej i Wschodniej, 6 w Australii i jeden w Afryce.

W 2014 roku Fundacja „Russkij Mir” realizowała 297 samodzielnych i partnerskich projektów, otworzyła za granicą osiem rosyjskich ośrodków: w Taipei (Tajwan), Krzywym Rogu (Ukraina), Neapolu, Wrocławiu, Hamburgu, Moguncji, Brnie i w Brześciu (Białoruskim). Przygotowywane do otwarcia są ośrodki w Alma-Acie, Witebsku i Granadzie. Przygotowuje się dokumentacja dla finansowania ośrodków w Berlinie, Salzburgu, oraz w Chengdu²⁵. Obecnie Fundacja prowadzi około 100 rosyjskich ośrodków w 45 krajach, które są istotnym instrumentem rosyjskiej polityki zagranicznej. W 57 krajach na całym świecie działa 139 gabinetów Fundacji, w tym w 2014 roku zostało otwarto pięć gabinetów: w Łodzi, Bogocie, Antananarywa (Madagaskar), Lagos (Nigeria), oraz w Jassach (Rumunia)²⁶.

W 2014 roku Fundacja „Russki Mir” wspierała szereg ważnych wydarzeń organizowanych przez poszczególne ośrodki, w których brali udział studenci lokalnych uniwersytetów, a także pracownicy samych ośrodków. M.in. w jednym z państwowych uniwersytetów w Krakowie w dniach od 11 do 15 czerwca 2014 roku Fundacja „Russkij Mir” zorganizowała seminarium dla menedżerów i rosyjskojęzycznych animatorów kulturalnych, w którym udział wzięli przedstawiciele 28 ośrodków Fundacji. Na spotkaniu omówiono kwestie poprawy efektywności działalności Fundacji w Europie.

Wielką popularnością wśród społeczności rosyjskich oraz osób zainteresowanych kulturą rosyjską i językiem cieszy się portal internetowy „Russki Mir”. W okresie od stycznia do grudnia 2014 roku liczba wyświetleń wynosiła ponad trzy miliony ze 195 państw świata. Wśród najbardziej aktywnych użytkowników, oprócz obywateli Rosji, są osoby z Ukrainy, Kazachstanu, Niemiec, USA, Białorusi, Holandii, Mołdawii, Bułgarii, Łotwy, Estonii i Izraela. Od początku 2014 roku na portalu opublikowano ponad 500 materiałów publicystycznych, dotyczących działalności i celów Fundacji „Russki Mir”. Znaczenie Fundacji z punktu widzenia władz Federacji jest obecnie tak poważne, że zapewnienie pełnego wsparcia dla „Russkiego Miru” jest priorytetem polityki zagranicznej Rosji, co zostało uwzględnione w treści oficjalnych dokumentów urzędowych²⁷.

Według danych Kremla wspólnota rosyjska za granicą ma około 30 mln. osób i jest czwartą co do wielkości diasporą na świecie²⁸. Budżet Federacji

---

²⁵Отчет о деятельности фонда «Русский мир» в 2014 г., http://russkiymir.ru/events/docs/report_2014.pdf, c.21 [dostęp 18.04.2016]

²⁶ Ibidem, s.22.

²⁷ С. В.Лавров, Русский мир на пути к консолидации, W: «Российская газета», 2 ноября 2015 года.

²⁸ Лавров назвал внешнеполитическим приоритетом России поддержку „Русского мира” <http://www.newsru.com/russia/02nov2015/conception.html>; С.Сметанина, V Всемирный конгресс соотечественников продемонстрировал единство Русского мира,

**Wasiuta, O., „Russki mir” jako narzędzie Imperialnej polityki Kremla,
Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 67-87.**

Rosyjskiej co roku na wspieranie diaspory przeznaczają około 400 milionów dolarów²⁹. Oprócz organizacji i fundacji działających na całym świecie, wpływy rosyjskie wzmocnione są przez sieć państwowych i niepaństwowych mass-medialnych instytucji, które zajmują się rozprzestrzenianiem informacji i są finansowane przez państwo. Według ekspertów zachodnich Kreml może wydawać na propagandę za pośrednictwem mediów około 2,6 miliarda dolarów rocznie.

Ważnym narzędziem oddziaływania na obywateli są również wszelkiego rodzaju instytucje, które pośrednio wpływają na rozpowszechnianie informacji dla zagranicznych odbiorców. Potężnym narzędziem w tym wypadku jest rozgałęziona sieć międzynarodowych biur Agencji Federalnej do Spraw Wspólnoty Niepodległych Państw, rodaków mieszkających za granicą i międzynarodowa współpraca humanitarna (*Россопрудничество*). Poprzez tzw. rosyjskie ośrodki nauki i kultury, które są fundamentem międzynarodowej sieci Rossostrudnicestwa, władza FR rozpowszechnia nie tylko „naukę i kulturę”, ale także tworzy „piątą kolumnę”, która jest podporządkowana FR. Roczny budżet Rossostrudnicestwa wynosi około 10 mld. rubli. Oprócz Fundacji „Russki Mir” z rocznym budżetem 750 mln rubli, Moskwa finansuje stacje telewizyjne, radiowe i internetowe rozpowszechniające ideologię *ruskiego miru*, a także organizację pozarządową pod nazwą „Fundacja Podtrzymywania Publicznej Dyplomacji im. A.M. Gorczakowa”, która ma na celu poprawę wizerunku polityki zagranicznej Rosji. Roczny budżet tej struktury wynosi 55 mln rubli. (1,1 mln dol. USA). Organizacja o nazwie „Rosyjska Rada do Spraw Polityki Zagranicznej i Stosunków Międzynarodowych” otrzymuje rocznie około 5 mln dolarów. W Nowym Jorku i Paryżu działają oddziały Instytutu Demokracji i Współpracy, finansowane przez Fundację Perspektywy Historycznej, która dysponuje rocznie budżetem około 3 mln dolarów.

Specjalne miejsce na liście rosyjskich ośrodków wpływu informacyjnego na poziomie strategicznym zajmują partie polityczne, ruchy i organizacje zarejestrowane w wielu państwach świata, takie jak francuski *Front National*, *UKIP* i *BNP* w Wielkiej Brytanii, niemiecka *AfD*, węgierski *Jobbik*, *Latvijas Krievu Savienība* na Łotwie, *Amaka* w Bułgarii, włoska *Forza Italia*, a także partia „*Zmiana*” w Polsce (Baziur 2016). Wiele z tych jednostek posiada przedstawicieli w parlamentach krajowych i europejskim. Kreml finansuje nie tylko ich działania i kampanie wyborcze, ale także należące do nich media. Szacuje się, że Kreml wydaje na takie wsparcie nie mniej niż 200 mln dolarów rocznie.

Kreml powszechnie wykorzystuje też komputerowe programy i sieciowe narzędzia oddziaływania. Rosyjskie społecznościowe sieci „Koledzy”

<http://vksrs.com/publications/v-vsemirnyy-kongress-sootechestvennikov-prodemonstriroval-edinstvo-russkogo-mira/> [dostęp 23.04.2016]

²⁹ В. Рябых, Чем Россия угрожает миру, <http://defence-ua.com/index.php/statti/publikatsiji-partneriv/270-chem-rossiya-ugrozhayet-miru> ; [dostęp 15.09.2016]

**Wasiuta, O., „Russki mir” jako narzędzie Imperialnej polityki Kremla,
Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 67-87.**

(*Одноклассники*), „Wkontakcie” (*ВКонтакте*) i „Mój świat” (*Мой Мир*), różne serwisy (Mail.ru), organizacja trollingu i pozycje docelowe w sieciach społecznościowych, wspieranie projektów takich jak „Cyberberkut” (*Киберберкут*) i *Лаборатории Касперского* - jest to dalece nie kompletna lista narzędzi, na które z budżetu rosyjskiego wydzielano się około 30 mln dolarów rocznie.

Kreml szeroko wykorzystuje również narzędzia kształtowania opinii publicznej. Do takich organizacji można zaliczyć Rosyjski centrum badań opinii publicznej, agencję badawczą „Eurazjatycki monitor”, Fundację „Opinia publiczna”, ośrodek analityczny „Levada-Center” oraz inne podobne organizacje. Eksperti szacują, że na przeprowadzenie zamówionych badań socjologicznych i utrzymania utworzonych kontrolowanych struktur Kreml może wydawać do 100 mln dol. USA rocznie.

Oprócz tego w kwietniu 2016 roku W. Putin podpisał dekret, w którym „uznano za stosowne” utworzenie specjalnej fundacji na rzecz wspierania i popularyzacji rosyjskiej historii. Fundacja „Historia Ojczyzny” (*История Отечества*) ma być zaangażowana w popularyzację rosyjskiej historii zarówno w Rosji tak i za granicą³⁰. Łotewscy historycy traktują to jako sygnał wzmożenia manipulacji historią ze strony Moskwy, co zmniejszy również możliwości rosyjskich historyków w zakresie obiektywnych badań. Zadania nowej struktury obejmuje „zachowanie historycznego dziedzictwa i tradycji narodów Rosji, wspieranie programów edukacyjnych w zakresie historii”. Dekret Putina wpisuje się w wysiłki Kremla mające na celu konsolidację rosyjskich dążeń imperialnych. Oprócz tego Putin podporządkował sobie archiwum prezydenckiej administracji, utworzył Gwardie Narodową i ruch „młodych żołnierzy” (*«юнармейцев»*), co świadczy o zadaniach podniesienia na wyższy poziom wychowania wojskowo-patriotycznego. A podporządkowanie Federalnej Agencji Archiwów podlegającej dotychczas Ministerstwu Kultury bezpośrednio prezydentowi Rosji, świadczy o roli, jaką nadają politycy materiałom i dokumentom, przechowywanym w archiwach³¹.

Russki mir a Ukraina

Dążąca do odbudowy pozycji mocarstwowej Federacja Rosyjska nie chce pozwolić na całkowite wyłączenie Ukrainy ze swojej strefy wpływów. Dlatego po zwycięstwie Euromajdanu i odsunięciu od władzy rządu Janukowycza, będącego posłusznym narzędziem w rękach Kremla, podjęte zostały działania mające na celu odwrócenie niekorzystnych dla Moskwy tendencji (Петрик, Канарський, 2015 s. 32). Przyczyniły się one do znaczących psychologicznych zmian wśród ludności Krymu i regionów południowo-

³⁰ В России создан фонд «История Отечества», Редакция портала «Русский мир», <http://www.russkiymir.ru/news/205054/>; [dostęp 15.09.2016]

³¹ В. Спруде (Viesturs Sprūde), Российская пропаганда усилит акцент на историю, 11.04.2016 <http://inosmi.ru/social/20160411/236081299.html> [dostęp 23.04.2016]

**Wasiuta, O., „Russki mir” jako narzędzie Imperialnej polityki Kremla,
Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 67-87.**

wschodniej Ukrainy, prowadząc do wytworzenia separatystycznych nastrojów wśród części obywateli, a następnie do rosyjskiej agresji zbrojnej. Działania przywódców Federacji Rosyjskiej mające na celu utrzymanie Ukrainy w ramach *russkiego miru* napotkały na sprzyjające okoliczności, co wynikało z funkcjonowania na obszarze Ukrainy silnych ośrodków antyukraińskich, takich jak Komunistyczna Partia Ukrainy, rosyjska cerkiew prawosławna, masowe prorosyjskie organizacje i potężne antyukraińskie lobby w rządzie i w mediach, które swymi działaniami do dnia dzisiejszego przyczyniają się do destabilizacji w społeczeństwie i do podważania fundamentów niezależnego państwa (*Про внутрішнє та зовнішнє становище України...* s. 44).

Celem rosyjskich środowisk szowinistycznych jest całkowite podporządkowanie Ukrainy, co jest możliwe pod warunkiem zniszczenia ukraińskiej tożsamości (*Про внутрішнє...* op.cit., s. 45). Zrusyfikowana Ukraina byłaby tylko peryferyjną częścią *russkiego miru*, a nie suwerennym państwem narodowym. Nie przypadkowo nowocześni rosyjscy szowiniści wysunęli hasło: „My potrzebujemy nie prorosyjskiej, ale russkiej Ukrainy”³².

W październiku 2014 roku K. Zatulín, występując na posiedzeniu Komisji Rady Federacji podkreślił, że dylematem dla Rosji jest to, czy jest ona zdolna zapobiec powstaniu antyrosyjskiej Ukrainy, funkcjonującej analogicznie do państw bałtyckich, dla której Rosja będzie głównym wrogiem, której będzie się starać szkodzić na wszystkich możliwych płaszczyznach - politycznym, dyplomatycznym, ekonomicznym i prawnym (rozpoczęte sądowe procesy przeciwko Rosji, związane z przejęciem nieruchomości na Krymie)³³.

Zdając sobie sprawę z niemożliwości realizacji imperialnych marzeń o powstaniu „Jedynoj Wielikoj Rosji” w razie istnienia niezależnej Ukrainy, rosyjscy politycy zdecydowali, że właściwym sposobem podporządkowania jej powinna być nie tyle wojna i / lub ludobójcze zniszczenie narodu ukraińskiego, a humanitarny rodzaj agresji. Rosja prowadzi ją jednocześnie w kilku istotnych dla istnienia państwa ukraińskiego kierunkach: językowo- kulturowym, informacyjno-propagandowym, wyznaniowym i dotyczącym polityki historycznej. (*Про внутрішнє та зовнішнє становище України...* 2014, s. 46; Василенко 2014, s. 27). Tymczasem Ukraina do dziś nie stworzyła koncepcji kulturowo-społecznego (duchowego) rozwoju państwa, która by chroniła naród ukraiński, jego język i historię. W tej sytuacji główne elementy ukraińskiej tożsamości pozbawione są ochrony prawnej i potwierdzenia w dokumentach na

---

³²Вам нужна единая Украина, нам нужна Великая Россия, <http://politnotes.livejournal.com/31528.html> ; 2006.04.24; О.Неменский, „Русская Украина” как альтернатива „пророссийской”, <http://www.apn.ru/publications/article1906.htm> [dostęp 21.04.2016]; por. także: Украина – это Россия, 2015.

³³Выступление К.Ф. Затулина на заседании Комиссии Совета Федерации по мониторингу ситуации на Украине, <http://zatulin.ru/a-zasedanii-komissii-soveta-federacii-po-monitoringu-situacii-na-ukraine/> [dostęp 21.10.2016]

**Wasiuta, O., „Russki mir” jako narzędzie Imperialnej polityki Kremla,
Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 67-87.**

poziomie ustaw. Tak jak przed 150 laty po powstaniu zjednoczonych Włoch nawoływano do konsolidacji włoskiego narodu, tak obecnie młode państwo ukraińskie powinno zadbać o ukraińską tożsamość narodową (*Religia-tożsamość-Europa*, 2005, s. 107). Edukacja, nauka i religia mają ogromne znaczenie dla rozwoju społecznego, konsolidacji narodu i umocnienia tożsamości narodowej Ukraińców. Istnienie niezależnego ukraińskiego państwa i europejski wybór Ukrainy w sensie cywilizacyjnym, gospodarczym i politycznym, zagraża istnieniu imperium rosyjskiego i jej ideologii *russkiego miru*.

Ideologia *russkiego miru* klóci się w oczywisty sposób z celami państwa ukraińskiego. Dlatego dyrektor Narodowego Instytutu Badań Strategicznych Narodowej Akademii Nauk W. Horbulin uważa, że pojęcie i ideologia *russkiego miru* powinny być zakazane w prawie międzynarodowym z powodu wyraźnie szowinistycznego i nazistowskiego charakteru. Przytaczając wydarzenia, jakie miały miejsce podczas walk na wschodzie Ukrainy, argumentuje on, że russki mir to nic innego jak prawosławna wersja „państwa islamskiego” (Горбулін, 2016).

Przedstawicielstwo rosyjskiej cerkwi prawosławnej na Ukrainie dysponuje potężnymi zasobami ludzkimi i finansowymi, dostępem do polityków i biznesmenów w skali krajowej i regionalnej. Dziś UCP MP liczy 11790 parafii (z wyłączeniem więziennych i szpitalnych), 179 klasztorów, gdzie przebywa około 4700 mnichów i mniszek, 13 misji, 34 bractw, 20 szkół religijnych, gdzie co roku szkoli się ponad 4000 studentów, liczba księży oficjalnie wynosi 9518, ukazuje się 108 tytułów gazet i czasopism³⁴. Biorąc pod uwagę liczbę innych rosyjskich organizacji pozarządowych, widzimy powszechną inwigilację społeczeństwa ukraińskiego przez Moskwę. Tymczasem Ukraińska Prawosławna Cerkiew Patriarchatu Kijowskiego (UCP KP) ma niespełna 5 tys. parafii a Ukraińska Autokefaliczna Cerkiew Prawosławna ponad tysiąc. Jednak według ostatnich sondaży, większość Ukraińców kojarzy siebie z Ukraińską Cerkwią Prawosławną Patriarchatu Kijowskiego – 44%, podczas gdy wyznawcami Patriarchatu Moskiewskiego jest tylko 21%³⁵. Mimo to Ukraina już doświadcza efektów wdrażania na jej terenie projektu *russkiego mira*. Na Krymie zabroniono już nauczania języka ukraińskiego, a nauczyciele poddani są rusyfikacji. Na Uniwersytecie Taurydzkim zamknięto Wydział Filologii Ukraińskiej oraz Katedrę Literatury Krymsko-Tatarskiej. Na terytoriach okupowanym przez separatystów w obwodach Ługańskim i Donieckim zabroniono nauczania języka ukraińskiego, literatury i historii Ukrainy (Власюк, 2014, s. 19). Wpływy *russkiego miru* na Ukrainie są wielorakie, wywierane zarówno bezpośrednio przez struktury utworzone przez władze Federacji

³⁴ П. Охотін, «Русській мир» як технологія..., op. cit.

³⁵ В. Червоненко, Чи виграє Україна від суперечки Москви і Константинополя? http://www.bbc.com/ukrainian/politics/2016/06/160617_church_orthodox_synod_vc [dostęp 15.09.2016] ; В Україні кількість вірян Київського патріархату більша, ніж Московського, <http://life.pravda.com.ua/society/2016/07/29/215756/>; [dostęp 15.09.2016]

Rosyjskiej, a także przez przedstawicieli estrady i agentów wpływu rosyjskiego w strukturach ukraińskich władz państwowych. Celem ich jest utrzymanie Ukrainy w strefie wpływów Rosji³⁶ przez hamowanie procesów integracji europejskiej. Zamiast tego oferuje się „alternatywę” w formie udziału Ukrainy w projektach integracyjnych na terenie byłego Związku Radzieckiego pod patronatem Federacji Rosyjskiej. Promocja tych idei na Ukrainie ma na celu dostosowanie świadomości społeczeństwa ukraińskiego w kierunku korzystnym dla Kremla. Działalność *russkiego miru* przez długi czas była niedoceniana, nie odczuwano zagrożenia dla bezpieczeństwa narodowego Ukrainy. Aktywizacja separatyzmu na początku 2014 roku doprowadziły do wzrostu nastrojów antyrosyjskich w znacznej części społeczeństwa ukraińskiego, eskalacji poczucia niepewności i zagrożenia we wszystkich regionach Ukrainy, wzmocniły gotowość Ukraińców do obrony integralności państwa i interesów narodowych. Zagrożeniem dla interesów narodowych Ukrainy jest brak własnej ideologicznej alternatywy, która byłaby przeciwwagą, czynnikiem osłabiającym siłę ekspansji Rosji, określałaby strategiczne priorytety dla przyszłego rozwoju narodu ukraińskiego. Żeby wszyscy zrozumieli realne zagrożenia płynące od *russkiego miru* należy podjąć następujące działania:

1. ujawniać istotę i rzeczywiste cele *russkiego miru* poprzez jego naukowe badania oraz wykorzystać potencjał struktur edukacyjnych oraz mediów w celu efektywnego dotarcia do świadomości społecznej, a zwłaszcza do korpusu dyplomatycznego;

2. konsekwentnie podtrzymywać strategię integracji europejskiej, realizować wysiłki zmierzające do wykonania przez Ukrainę umów międzynarodowych dotyczących wdrażania standardów demokratycznych w kontekście podpisania umowy stowarzyszeniowej z UE; w szczególności chodzi o zapewnienie niezależności sądownictwa, wzmocnienie walki z korupcją, kompleksową ochronę praw i podstawowych wolności, etc.;

3. zapewnić na poziomie rządowym właściwe wsparcie na rzecz rozwoju i promocji ukraińskiej kultury i języka. W szczególności, konieczne jest zminimalizowanie manipulacyjnych wpływów rosyjskich mediów na społeczeństwo ukraińskie. Jednocześnie konieczne jest wzmocnienie ukraińskich mediów i wydawnictw, które powinny ograniczać wpływy mediów i wydawnictw rosyjskich. Ważnym krokiem jest również pomoc rządowa w tworzeniu i funkcjonowaniu ukraińskich ośrodków kulturalnych w różnych państwach świata, w szczególności tam, gdzie są duże ukraińskie społeczności.

4. W kontekście walki z wpływami *russkiego miru* konieczne jest stworzenie własnego projektu narodowego, który byłby w stanie zaproponować sposoby konsolidacji Ukraińców oraz określić strategię przyszłego rozwoju narodu ukraińskiego.

---

³⁶ Т.Чорноиван, Украина и «Русский мир», <http://pila-ua.info/stati/item/1228-ukraina-i-russkij-mir> [dostęp 30.05.2016]

Dyrektor Centrum Badań Politycznych i Socjologicznych Ukrainy, Serhij Taran, w formułowaniu wniosków, jakie dla Ukrainy płyną z dotychczasowej działalności *ruskiego miru* idzie jeszcze dalej. Proponuje on, aby nowa strategia dla Ukrainy wykorzystwała założenia ideologii *ruskiego miru* dla sformułowania zasad ataku na Moskwę, na którego czele stać powinna właśnie Ukraina. Zamiast odgrywać rolę ofiary nekanej narzędziami wojny hybrydowej, Ukraina powinna przeprowadzić powszechną kampanię Zachodu przeciw Moskwie. Sankcje nałożone na Rosję i jej izolacja dyplomatyczna to tylko elementy ataku, o którym pisze Taran: „*To my, nie mając dwa lata temu żadnej armii, sprawiliśmy, że Moskwa ponosi straty ludzkie, gospodarcze, polityczne, największe po zakończeniu zimnej wojny*”. Według ukraińskiego badacza, Ukraina świadoma swojego potencjału powinna być agresywna i twarda: „*My możemy mówić otwarcie: naszą misją jest nie tylko przywrócić utracone terytorium.... Naszą misją jest zniszczenie ruskiego miru*”³⁷.

Literatura

- Amerykomania. Księga jubileuszowa prof. dr hab. Andrzeja Mani*, 2012, Pr. zb. pod red. W. Bernacki, A. Walaszek, tom 2, Wydawnictwo UJ, Warszawa.
- Bäcker, R., 2000, *Międzywojenny eurasjatyzm: od intelektualnej kontrakulturacji do totalitaryzmu?* Wydawnictwo Ibidem, Łódź.
- Baziur, G., 2016, *Komunistyczna Partia Polski i Partia „Zmiana” jako ośrodki sowieckiej i rosyjskiej dywersji i agentury wpływu w II i III Rzeczypospolitej*, *Przegląd Geopolityczny*, 18, s. 149-161.
- Broda, M., 1995, *Najtrudniejsze z rosyjskich wyzwania? Zagadka Leontjewa i Rosja* (wyd. II uzup.), Łódź.
- Lichina, N., 2007, *Fenomen duchowości rosyjskiej: mity i rzeczywistość*. [W:] *Polacy – Rosjanie: wzajemne relacje*. Materiały z debaty, która odbyła się w Nadbałtyckim Centrum Kultury 18 października 2006 roku na temat stosunków sąsiedzkich Polska-Rosja. Gdańsk.
- Muszyńska, A., Mańk, R., 2015, *Unia Europejska i Federacja Rosyjska – porównanie skuteczności prowadzenia polityki bezpieczeństwa energetycznego na przykładzie gazociągów Nabucco i Gazociągu Południowego*. W: „*Teka Komisji Politologii i Stosunków Międzynarodowych*”, Nr 9.
- Nowak, A., 2014, *Putin. Źródła imperialnej agresji*. Wydawnictwo Sic! Warszawa.
- Potulski, J., 2005, *Rola i znaczenie tradycji w funkcjonowaniu współczesnych instytucji politycznych w Rosji*, Europejskie Centrum Edukacyjne.

---

³⁷ С.Таран, Зруйнувати «руський мир», <http://glavcom.ua/articles/37104.html>; Місія України — зруйнувати “русский мир”, — політолог, <http://varota.com.ua/2016/01/17/misiya-ukra%D1%97ni-zrujnuvati-russkij-mir-politolog/> [dostęp 28.05.2016]

**Wasiuta, O., „Russki mir” jako narzędzie Imperialnej polityki Kremla,
Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 67-87.**

- Religia-tożsamość-Europa*, 2005, Pr. zb. Pod red. i oprac. P. Mazurkiewicz, S. Sowiński, Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Wrocław – Warszawa - Kraków.
- Sikora-Gaca, M., 2013, *System partyjny Mołdawii w latach 1989–2009*. Wydawnictwo Tako, Toruń.
- Wiatr, J.J., 1999, *Socjologia wielkiej przemiany*, Krajowa Agencja Promocyjna, Poznań.
- Батанова, О. Н., 2009, *Русский мир и проблемы его формирования : автореф. дис. на соискание учён. степени канд. полит. наук : спец. 23.00.04 «Политические проблемы международных отношений и глобального развития»*; Рос. акад. гос. службы при Президенте РФ. Москва.
- Боплан, Г.Л., де, 1990, *Опис України*. Пер. з фр. Я.І.Кравця. Видавництво „Каменяр”, Львів.
- Бызов, А.Г., 2010, «Русский мир» — прошлое или будущее? Полемиические заметки на полях монографии М.А.Тарусина и А. А. Духанина «Национальная идентичность. Опыт социологического исследования». W: „Мониторинг общественного мнения: экономические и социальные перемены”, № 5 [99] Сентябрь-октябрь, с.265-271.
- Василенко, В. А., 2014, *Російсько-українська війна 2014 року: причини, перебіг та політико-правові оцінки*. „Український тиждень”, № 42 (362), 17 – 23.10.2014.
- Власюк, О., 2014, *Гуманітарні, інформаційні та економічні наслідки війни на сході України для європейського безпекового простору* (Гуманітарні наслідки історичних та ідеологічних міфів). В: *Регіональна стабільність на кордонах України та ЄС: сучасні виклики та інструменти забезпечення*, за заг. ред. О. С. Власюка. Видавництво НІСД, Київ.
- Газін, В., 2011, «Русский мир»: нова реальність старого міфу. W: «Дзеркало тижня. Україна», № 14, 15 квітня 2011.
- Горбулін, В., 2016, „2017-й: далі буде...” W: «Дзеркало тижня. Україна» № 24, 2 липня 2016.
- Даренский, В.Ю., 2006, *Украина как локальный феномен Русского мира: историософские и культурологические аспекты*. В: *Крым в контексте русского мира: общество и культура: сб. материалов науч.-практ. конф.* Симферополь.
- Дымарский, В., Рыжков, В., 2016, *Закулисье российской истории. Завещание Ельцина и другие смутные события нашей страны*. Издательство Litres, Москва.
- Ерофеев, В., 1999, *Энциклопедия русской души*. Издательство Подкова, Москва.
- Иванов, В.Н., 2007, *Русский мир: концепция и реальность: доклад на совместном заседании ученых советов ИСПИ РАН, РГСУ, МИСКП 23 мая 2007 г.* Москва.

**Wasiuta, O., „Russki mir” jako narzędzie Imperialnej polityki Kremla,
Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 67-87.**

- Интернет и идеологические движения в России*, 2016, Коллективная монография, ред. Г. Никипорец-Такигава, Э. Паин, Издательство Новое Литературное Обозрение, Москва.
- Кривоусов, В.В., 2016, *Концепт «русский мир»: принципы и возможности методологических подходов*. W: „Вестник Адыгейского государственного университета”. Серия 1: Регионоведение: философия, история, социология, юриспруденция, политология, культурология. Выпуск №1 (174), с.11-119.
- Крым в контексте русского мира: история и современность*, 2008, сб. материалов Второй между-нар. науч.-практ. конф. Симферополь.
- Лавров, С. В., 2015, *Русский мир на пути к консолидации*, W: «Российская газета» 2 ноября 2015 года.
- Петрик, В., Канарський, Ю., 2015, *Методи гібридної війни Росії проти України. Напрями протидії*. W: „Information Technology and Security”, Vol. 3. Nr. 1 (4).
- Про внутрішні та зовнішні становища України у сфері національної безпеки*, 2014, Аналітична доповідь Національного інституту стратегічних досліджень до позачергового Послання Президента України до Верховної Ради України. Видавництво НІСД, Київ.
- Русский мир в отечественной литературе: этнофилологический аспект*, 2011, ред. С. Комаров, Издательство Ишимского гос. педагогического ин-та.
- „Русский мир” и социальные реалии, 2008. ред. В. К. Сергеев, Издательство Серебряные нити, Москва.
- Севастьянов, А. Н., 2006, „Россия - для русских!”: третья сила русский национализм на авансцене истории. Библиотека русского националиста. Издательство Книжный мир, Москва.
- Селезнева, Е.Н., 2013, *Культурология русского мира: духовные основы национального менталитета*. Издательство Ритм, Москва.
- Соина, О.С., Сабирова, В.Ш., 2015, *Русский мир в воззрениях Ф.М. Достоевского*. Издательство ФЛИНТА: Наука, Москва.
- Троицкий, Е.С., 2009, *Укрепление русского мира и конкуренция. Возвращение соотечественников*, Издательство Граница, Москва.
- Україна та проект «русского мира»*, 2014, Аналітична доповідь, за ред. В. М. Яблонського та С.І.Здіорука, Видавництво НІСД, Київ.
- Украина – это Россия*, 2015, под ред. М.Б. Смолина, Издательство «ФИВ» (Издательский Совет Русской Православной Церкви), Москва.
- Фатющенко, В.И., 2008, *Русский мир в контексте мировых цивилизаций*, Издательство Гнозис, Москва.
- Филатов, А.С., 2015, *Россия и мир. Геополитика в цивилизационном измерении*. Издательство „Проспект”, Москва.
- Челноков, А., Поставнин, В., Полторанин, К., 2016, *Как убивают Россию. «Золотая Орда» XXI века*. Издательство Litres, Москва.

**Wasiuta, O., „Russki mir” jako narzędzie Imperialnej polityki Kremla,
Przegląd Geopolityczny, 21, 2017, s. 67-87.**

- Челноков, А., Поставнин В., Полторанин К., 2015, *Россия не для русских? Косовский сценарий в Москве*. Издательство Litres, Москва.
- Эткинд, А., 2013, *Внутренняя колонизация. Имперский опыт России*, Издательство Новое литературное обозрение, Москва.

***Russki mir* as a means of imperial Kremlin politics**

Russia's aggression towards Ukraine is an example of a new approach to conflict resolution in which the psychological "machining" of the opponent state and society is of paramount importance. This is what the Kremlin is paying the most attention to because the well-planned campaign of psychological pressure on the local population limits the need for armed forces to several military units and possibly sabotage. As a result of this type of activity, the control and annexation of the territories of the neighboring country can be achieved, which also means the change of the military and political balance in the region. The psychological impact of the Kremlin was not limited to influencing the consciousness of Ukrainian citizens. Separate activities were conducted in relation to one's own society and to the international public. The attack on the Ukrainian mentality, traditional values, language, culture, education system, historical memory of the nation, national orthodox church was aimed at destroying the identity of the Ukrainian people, cohesion of society and state. Russia has conducted a special operation in Ukraine in order to transform it into a destabilized and helpless part of the Russian Mir. The paper presents the ideological basis of this political concept, its functioning at the institutional level, with particular emphasis on the effects Ukraine has experienced.

Key words: Russia, Russian mir, political technology, Ukraine.